

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 7. aprillil kell 12.00 – Tallinna osakonna korraldamisel **ESAS-i seltsipäev** Tallinna Matkamajas (Raekoja plats 18). Jätkub **Eesti meistrivõistluste arengulugu**. Seekord on vaatluse all **jäähoki** (põhiettekanne Jaan Ahi). Ja jällegi jutuks **kergejõustiku rekordid** (Erlend Teemägi).

Neljäpäeval, 22. aprillil kell 16.00 – Kalevi Sportlasklubis **ESAS-i Tallinna osakonna seltsiõhtu**, üheks jututeemaks kindlasti jälle **aastaraamat 1940–1955**.

Aprilli lõpul (jälgige reklaami) – Kalevi ajaloo päev, kavas olümpialaste meenutuste kuulamine.

Kolmapäeval, 5. mail kell 12.00 – **ESAS-i koolituspäev** Eesti Ajalooarhiivi Vahi tänava hoidlas (maja nr. 36 vastas bensiinijaama kõrval tänavast veidi eemal suur hoone ilma numbrita; linnaliini (nr. 7 või 4) kõige lähem peatus Kruusamäe (Raadi surnuaia taga), tulla kõige otsem Kruusakuru tänavat pidi Vahi tänavale (Kruusamäega paralleeltänav)).

Neljäpäeval, 21. mail kell 16.00 – Kalevi Sportlasklubis **ESAS-i Tallinna osakonna seltsiõhtu**. **Aarand Roos** esitleb oma värskest raamatut kuulitõuke Euroopa meistrist Aleksander Kreegist.

Kolmapäeval, 26. mail kell 12.00 – erakordne **ESAS-i seltsipäev** Eesti Spordimuuseumis. Tehakse kokkuvõtteid ja autasustatakse spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistluse paremaid. Oma raamatut kuulitõuke Euroopa meistrist Aleksander Kreegist tuleb Tartu esitlema **Aarand Roos**, kes räägib pikemalt raamatu saamisloost.

Kolmapäeval, 2. juunil kell 12.00 – ESAS-i seltsipäev Eesti Spordimuuseumis. Oma sporditeest on lubanud tulla pajatama kahekordne olümpiamedalimees korvpallis **Jaak Lipso**, kelle sporditee algas Tartus.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda.

ESAS-i 2004. AASTA TEGEVUSKAVA

1. ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

1.1. Seltsi liikmeskonna laiendamine uute liikmetega, eriti noortega	pidev	juhatus
1.2. Koostöö EOK-ga Eesti spordiajaloo uurimise edendamiseks.	pidev	juhatus
1.3. Koostööprojektid spordiajaloo tegelevate isikute ja organisatsioonidega	pidev	juhatus
1.4. Spordiala liitudes spordiajaloo uurijate (toimkondade) ellukutsumise ja alade ajalugude uurimise taotlemise jätkamine	pidev	juhatus
1.5. Oma lehekülje (ESM koduleheküljel) rakendamine, pidev täiendamine ja uuendamine	pidev	juhatus
1.6. Seltsi 15. juubelit tähistava V teaduskonverentsi ja aastakoosoleku ettevalmistamine ning läbiviimine	28. nov.	juhatus

2. SELTSITEGEVUS

2.1. ESAS-i seltsipäevad	iga kuu	juhatus
2.2. Tallinna Osakonna kohvikklubi õhtud	vast. gr.	TO juh.
2.3. Viljandi IV spordiajaloo päev	23. märts	kohalik aktiiv
2.4. Viljandi V spordiajaloo päev	oktoober	kohalik aktiiv
2.5. Pärnu IX spordiajaloo päev	28. veebr.	kohalik aktiiv
2.6. Ess "Kalev" ajaloopäev	aprill	Kalev

3. METOODILINE TÖÖ JA KOOLITUS

3.1. Koolituspäev Ajalooarhiivis (Vahi tn. hoidla)	5. mai	juhatus
3.2. Koolituspäev Riigiarhiivis	6. okt.	TO juhatus
3.3. Suvekool	7.-8. aug.	juhatus

4. UURIMISTÖÖ- JA KIRJASTAMINE

4.1. Teataja väljaandmine	iga kv.	E. Mainla
4.2. Toimetised nr 6 toimetamine ja trükkimine	II–IV kv.	E. Mainla
4.3. Eesti spordikronoloogia koostamise ettevalmistamise jätkamine	I–IV kv.	toimkond
4.4. Teemade “Eesti meistrivõistluste arengulugu” ja “Meie rekord” uurimise jätkamine	I–IV kv.	TO juhatus
4.5. Tegelemine projektiga “Eesti spordi aastaraamat 1940–1955”	I–IV kv.	TO juhatus

5. MAJANDUSTEGEVUS

5.1. Liikmemaksude kogumine	pidev	laekurid
5.2. Fondidest toetuste taotlemine	pidev	juhatus
5.3. Majandusküsimuste lahendamine	pidev	juhatus

Märkus: Head ettepanekud ja algatused kava täiendamiseks ja parandamiseks on alati teretulnud!

KROONIKA

ÜKS ALGATUS SAI JÄTKU

Rein Järva

Kevadel ESAS-i ja EOK vahel sõlmitud kokkuleppe järgi võtsime endile ülesandeks tutvustada Eesti spordiajalugu koolinoortele.

11. novembri keskpäeval oli Gustav Adolphi Gümnaasiumi ajalooline aula Tallinnas tulvil ligi sajakonnast seitsmendale klasside lapsest, et kuulda spordijutte. Neile olid külla tulnud kahekordne olümpiavõitja Erika Salumäe ja kooli vilistlased, olümpiahõbe-medalimees Heino Kruus ning meie seltsist Rein Järva. Viimane tegi lühiülevaate Eesti olümpiaspordi ajaloost, olümplased rääkisid oma sporditeest.

Kohtumine lõppes klassidevahelise mälumänguga spordi teemadel. Pole hullu, et Viljar Loori peeti tõstjaks ja meie paremate kettaheitjate tulemusi juba üle 70 m küündivaiks. Üritus oligi mõeldud meie koolinoorte olümpia-(spordi)harituse tõstmiseks.

Kõik osapooled, nii lapsed, kool kui ka külalised jäid üritusega rahule.

OLÜMPIAVÕITJA VILJAR LOOR RAHVA EES

Ille Palm

Kõigepealt rääkis Viljar Loor oma sporditee algusest Tartus. Ta käis Tartu 7. keskkoolis, kus tema kehalise kasvatusõpetajaks oli Hans Pukk. Esimeseks treeneriks oli Ülo Palk. Innustajaks oli ka isa.

Edasi läks tee Tallinna Spordiinternaatkooli Raimund Pundi juurde ja meisterlikkuse kasvades jõudis ta küllalt ruttu Nõukogude Liidu koondise juurde. Mitmekülgse mängumehena pidas ta koondises vastu küllalt kaua ja kuna selleaegne koosseis oli üks kõigi aegade parimaid, siis tulid nii võidud kui tiitlid.

Esitati palju küsimusi, nii et kohtumine kestis peaaegu kaks tundi.

*Viljar Loor tähelepanelikult kuulamas
esitatud küsimust*

KÄIK FILMIARHIIVI

Rein Järva

22. jaanuaril korraldas Tallinna osakond nõukogude perioodi filmiringvaadetest spordile pühendatud lõikude vaatamise Eesti Filmiarhiivis. Meie ajaloo huvilistele oli ligi 1,5 tunnise montaaži kokku seadnud Harald Raudi, arhiivi kauaaegne direktor, praegune peaspetsialist. Teema oli huvipakkuv ja tõi kokku arhiivi kitsukesse tuppa üllatavalt palju meie liikmeid, kokku 25 inimest.

Spordilõigud, mis algaastail nõretasid punaideooloogiast ja hiljem ajastule tüüpilisest kriitikameelest, andsid ometi ülevaate tollase Eesti spordi mõnest tahust ja viisid meie inimesi tagasi nende endi kaugetesse noorusaegadesse. Nii mõnigi kohalolijaist oli üllatunud taaskohtumisest aastaid-aastaid noorema iseendaga filmilindil. Eriti huvipakkuv oli film Aarand Roosile, kogu sel perioodil Eestist eemal elanud liikmele, kes oli küll lugenud ja kuulnud nõukogude aja Eesti spordist, kuid nüüd sai sellest filmi vahendusel ise osa.

Hiljem oli võimalus fototeegis tutvuda spordifotodega. Meie seltsi liikmeil, oma spordiala spetsialistidel, oleks siin piisavalt tööd fotode õigel allkirjastamisel. Praegu on see kohati puudulik või ka vigane. Filmiarhiiv oleks tänulik meie inimeste abile. Lõpetuseks lubas härra Raudi soovi korral korraldada ka mõne konkreetse spordiala lõikude montaaži ja nende ettenäitamise.

UISUTAMISJUTU ASEMEL SUUSAJUTT

Veebruari seltsipäevale 4. kuupäeval Eesti Spordimuuseumi oli oodatud oma sporditeest pajatama olümpiavõitja Ants Antson, kellele esimese eestlasena taliolümpiamängudel peaaegu täpselt nelikümmend aastat tagasi riputati kaela kuldmedal võidu eest 1500 m uisutamises. Kahjuks palju vatti näinud põlved ei lubanud seekord pikka sõitu ette võtta, kuid olümpiavõitja on lubanud tulla seltsi liikmete ette niipea, kui tervis kannatab. Nii tuli elusuuruses olümpiavõitjat vaatama-kuulama tulnutel leppida fotomeenutustega Innsbruckist ning kuldmedali toonud uiskude ja medalite-märkide vaatamisega selleks puhuks muuseumis üles seatud näitusel.

Ants Antsoni olümpiavõidu 40. aastapäeva näitus Eesti Spordimuuseumis

Ühe juubelisündmuse asemel oli nüüd võimalus tähistada teist – nimelt 35. Tartu Maratoni, mis küll teatavasti lumepuudusel jäi siiski toimumata. Suusajuttu tuli puhuma Tõnu Luik, kes on kahtlemata kõige õigem mees Tartu Maratoni algusaegu meenutama, sest tema koos Herbert Abeli ja Jüri-Hain Kaljustoga 1960. aastal alguse saanud suusasõidu alusepanijateks ongi. Tõnu Luik jutustas, kust tuli tahtmine teha maraton. Nimelt olevat nad Sverdlovkist ametühingute ja NSV Liidu esivõistlustelt rongiga tulles lugenud Moskvast ostetud *Sovetski Sport*’ist, et Vasaloppetil oli 12 tuhat osavõtjat. Herbert Abel ütles, et teeme selle teoks ka Tartus, mille peale löid käed. Herbert Abel pöördus Tartu linna spordikomitee esimehe Helmuth Särekanno poole, mille järel toimusid koosolekud ja moodustati orgkomitee. Tagantjärele võib ütelda, et see rajanes ajaloole – Eestis oli ka varem olnud kaitseliitlaste ja suusatajate mitmepäevaseid matku. Ajalooline taust oli olemas, oli ka soodne pinnas läbilöömiseks. Esimene maraton oli algeline. Suusatati mööda maanteed, mis õnneks oli liivatamata, kuid seal oli muud prahti. Esimesed kolm kilomeetrit suusatati piki jõge. Esimese maratoni ajal oli ilm väga külm, kuni 25⁰ külma. Eelmisel õhtul oli 24, siis otsustati, et ei teatata ärajäämisest. Hommikul oli 19⁰ ja õhtuks 10. Seepärast oli inimestel liiga palju riideid seljas. Matkajad pidid kuulama partei kõnesid Raekoja platsil, misjärel sai alles teele asuda.

Juttu ei tulnud küll ainult maratonist vaid kõneleja meenutas ka oma jõudmist suusaspordi juurde ja pikaaegset tööd põllumajanduse kõrgkooli suusatreenerina.

Seltsipäeva alguses esitleti Toimetiste 5. numbrit, kus on sees 7 artiklit (autorid Juhan Maidlo, Erlend Teemägi, Rein Järva, Merike Rõtova, Lidia Uustal, Endel Hiisjärv ja Ethel Kudu) spordist Eestis Saksa okupatsiooni perioodil. Seda 148-leheküljelist väljaannet saab muretseda muuseumi poest ainult 25 krooni eest.

AASTAD 1940–1955 SAAVAD KAANTE VAHELE

Rein Järva

19. veebruaril oli Tallinna osakonna seltsiõhtul Kalevi sportlasklubis koos töögrupp, kes koostab Eesti Spordi Aastaraamatu 1940–1955 käsikirja. Arutelu käigus tõdeti ettevõtmise raskusi, kuid sellele vaatamata on meie uurijad teinud vahepeal tublit tööd ja tervel real spordialadel on käsikirjad kas juba valmis või kohe valmimas. Need spordialad on: jalgpall, jäähoki, jääpall, korvpall, käsipall, võrkpall, lauatenis, male, kergejõustik, ujumine, veepall, vettehüpped, tennis, tõstmine, suusatamine, laskmine, poks, vehklemine, moodne viievõistlus. Aerutamises, sõudmises, võimlemises, uisutamises, mootorrattaspordis, jahilaskmises, ratsutamises on koostajatega põhimõtteliselt kokkulepped saavutatud, mis vajavad veel ülekordamist. Raskem lugu on maadluse ja jalgrattaspordiga, kus planeeritud koostajad on tervislikel põhjustel välja

langenud. Hoopiski kokku leppimata on veel kabe, purjetamise ja jääpurjetamise võimalike koostajatega. Neil spordialadel ei ole meie seltsi liikmeskonnas uurijaid. Seega toimetajatel-koostajatel (Juhan Maidlo, Erlend Teemägi, Rein Järva) on vaja kiiresti leida lahendusi.

Kokkusaamise lõpetuseks otsustati, et käsikirjade esitamise tähtjaks on 18. märts ja enne 20. maid tuleb Kultuurkapitalile esitada taotlus ettevõetud töö rahaliseks toetamiseks.

JÄRJEKORDNE SPORDIAJALOO PÄEV PÄRNUS

Seekordne spordiajaloo päev sai teoks 28. veebruaril ja kandis juba 9. järjenumbrit. Väike, kuid see-eest Pärnu spordiajaloole kõige truum seltskond meenutas oma rikkalikust mälestustepagasist värvikaid episoode, arutas ajaloouurijate ees seisvaid kõige pakilisemaid probleeme. Meeldivas vestlusringis möödus paar tundi märkamatult.

*IX Pärnu spordiajaloo päevast osavõtjaid vestlusringis (vasakult):
Karl-Udo Kõösel, Uno Koort, Vambola Remmel, Evald Volkmann,
Henno Sepp, Harry Adamson, Rein Aru, Heldor Käärats ja Ülo Paulus.*

IDA-VIRUMAA MOOTORISPORTLASED KOOS

Veebruarikuu viimasel päeval toimus Jõhvi Kultuurikeskuses Ida-Virumaa mootorisporti ajaloo päev, mille korraldas kohalik motomeeste aktiiv Gunnar Veeberi eestvedamisel. Sellega tähistati 40. mootorisporti juubelit Ida-Virumaal ja sama palju aega sai mootorisportis täis ka mitmekülgse spordimehe Gunnar Veeberil.

Vanade tsiklite väljapanek Jõhvi Kultuurikeskuse vestibüülis

Päev algas selleks puhuks vestibüülis välja pandud näitusega “Mootorrattad ja varustus läbi aegade” tutvumisega. Saalis esitleti värsket väljaannet “Fakte Ida-Virumaa motosportist” ja meenutati Ida-Virumaa mootorisporti ajalugu. Väljaande koostaja Gunnar Veeber rääkis oma mälestusi mootorisporis, millele mitmedki teda tähtpäeva puhul õnnitlejad lisasid omapoolseid seiku. Arno Sillat mittetulundusühingust “Eesti mootorisporti ajalugu” rääkis entusiastide pingutustes Eesti mootorisporti minevikupärandi kogumisel ja rahva ette toomisel. Päev lõppes mõnusas vestlusingis kohvitassi taga.

KOHTUMINE JUHAN UNGERIGA

Ille Palm

3. märtsi seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis rääkis Juhan Unger oma elu- ja sporditeest, eriti aga perioodist 1974–1984, mil ta oli Eesti NSV spordikomitee esimees.

Juhan Unger on sündinud 26. märtsil 1931. aastal Aakre metskonnas Valgamaal pere ainsa lapsena. Pikemalt jutustas ta oma isast, kellel oli keeruline elutee.

Juhan Unger õppis Kuigatsi algkoolis, Pukas ja Valga I Keskkoolis. Sportimist alustas rahvastepallist, samuti osales võrkpallimängus, mida harrastati tol ajal igal pool. Mängis ka korvpalli, kuna oli pikk poiss. Kergejõustiku- võistlustele sattus juhuslikult, kuid pääses oma tagajärjega kettaheites kohe Eesti edetabelisse. Süstemaatiliselt ei treeninud enne ülikooli tulekut. Vaatamata mitmesugustele elukutseotsingutele sattus TRÜ kehakultuuriteaduskonda, kus treenis võrkpalli Aleksander Runga ja kergejõustikku Fred Kudu juures. Tunnistab, et sport on talle palju andnud. Peale sõda andis sport ennekoike süüa. Stiimuliks olid näiteks lõunalaagrid.

Peale ülikooli lõpetamist jäi ta kehakultuuriteaduskonda tööle ja töötas seal väikeste vaheaegadega 1954–1974. Siis sai tast tallinlane. Juhan Unger rääkis põhjalikult oma töötamisest spordikomitee esimehena, jutustades rohkesti seikasid kokkupuudetest EKP keskkomitee ja KGB esindajatega, mis tulenesid tema ametist. Samuti peatus ta suhtel üleliidulise spordikomiteega, rõhutades nende tegevuse ja nõudmiste sagedast absurdsust.

Juhan Unger rääkis oma mälestusi ja vastas küsimustele väga ladusalt 20 minutit üle kolme tundi, mis 28-liikmelise kuulajaskonna poolt tunnistati üksmeelselt seltsipäevade rekordiks.

TALLINNA OSAKONNA SELTSIÕHTU

Rein Järva

18. märtsil kohtusid Kalevi sportlasklubis Tallinna osakonna liikmed. Peale infovahetust oli jätkuvalt päevakorras Eesti Spordi Aastaraamatu 1940–1955 koostamine. Möödunud kuu jooksul on seltsi liikmed olnud tegusad statistika kokkupanekul. Ära märkimist pälvisid Helga Kala, Aime Tobi ja Ants Kala, kes on suutnud kokku koondada märkimisväärse tulemuste andmebaasi neist aastaist vastavalt vehklemise, võrkpalli ja lauatenise kohta. Ikkagi on veel küsimärgi all purjetamise, maadluse ja jalgrattaspordi koostajate küsimus. Tallinna osakonna klubiõhtu “külaliseks” oli meie oma mees – Uno Aava. Meie endigi keskel on teada- tuntud endisi sportlasi, kelle sportlasteest kolleegid veel kõike ei tea. Uno Aava meenutused olid huvipakkuvad. Meie, ajaloolased, võime autospordi näitel taas kord tõdeda, et sporditegemine on järjepidev protsess. Ilma Aava adraseadmiseta Eesti autospordis ei oleks tänast Markko Märtinit, potentsiaalset MM-meistri tiitli kandidaati sel aastal.

AJALOOPÄEV VILJANDIS

Viljandi IV spordiajaloo päeva Viljandi maavalitsuse saalis avas Mulgimaa spordijuht Ilmar Kütt. Ta rääkis lühidalt Viljandimaa spordiajaloo raamatule jätku

kirjutamise probleemidest ja andis siis sõnajärje üle Elmar Mutlele, kes lahkas tõstesporti perioodil 1945–1965, kasutades andmeid ajalehtedest ja Kehakultuuris ning isiklike mälestusi. Rubo Kõverjalg oli koostanud teksti “Uue võimu all”, kuid nägemise halvenemine sundis selle ettekandmise jätma Ilmar Küti hooleks. Autor ise täiendas seda mitmete värvikate kommentaaridega ja kutsus üles Elmar Ardma mälestust väärikalt jäädvustama. Kergejõustikuajaloo teine koostaja Aita Peters piirdus vaid lühikommentaaridega loobudes rikkalike arvandmetega ettekande ettelugemisest. Kokkuhoitud aja arvel kutsus ta üles rääkima oma meenutusi, sealhulgas Elmar Ardmast. Ta tõdes aga ka, et praegu pole veel selge süsteem, kuidas neid uurimusi panna Viljandi 1945–1965 spordielu kajastavasse raamatusse: kas panna kuivad arvud või ka meenutusi jms.

*Vaade Viljandi Maavalitsuse saali.
Esiplaanil üks põhiettekanjatest – Rubo Kõverjalg*

Oma mälestustest (mis ta ka kirjalikult esitanud) rääkis Meinhard Kirm. Lühidalt meenutas oma Viljandis veedetud kooliaja tegevusi Juhan Maidlo. Ka Jaan Viigant, Aadu Kauts ja Viktor Müil tõid oma meenutusküllud saalis istunud 35 inimese ette. Rahvas sai uudistada ka Rubo Kõverjala poolt lauale seatud väikest väljapanekut Viljandimaa kergejõustiku ajalugu puudutavatest dokumentidest ja fotodest.

Päeva lõpetuseks kutsus Ilmar Kütt üles koguma materjale, vaatamata sellele, et neid on ka juba toodud. Ka pilte sellest perioodist napib, eriti koos täpsustustega sündmuste, nimede ja aegade kohta.

AASTARAAMAT 2003 ILMUNUD

*Eesti spordi aastaraamatu 2003 esitlusel 29. märtsil
koostaja ja toimetaja Juhan Maidlo ning kultuuriminister Urmas Paet*

29. märtsil esitleti Eesti Kultuuriministeeriumis Eesti Spordi Aastaraamatut 2003. Seekordne aastaraamat ilmus lugejate ette kuu varem, kui möödunud aastal. Pingutasid selle nimel Juhan Maidlo juhtimisel rohkem kui poolsada autorit-statistikut, kelle hulgas on ka meie seltsi liikmeid. Esitlusel olid autogramme jagamas aasta sportlased Kristina Šmigun ja Andrus Värnik.

Andrus Värnik ja Kristina Šmigun kirjutamas aastaraamatutesse autogramme

□ □ □ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Selts tänab Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 29
koostas ja toimetas Enn Mainla**